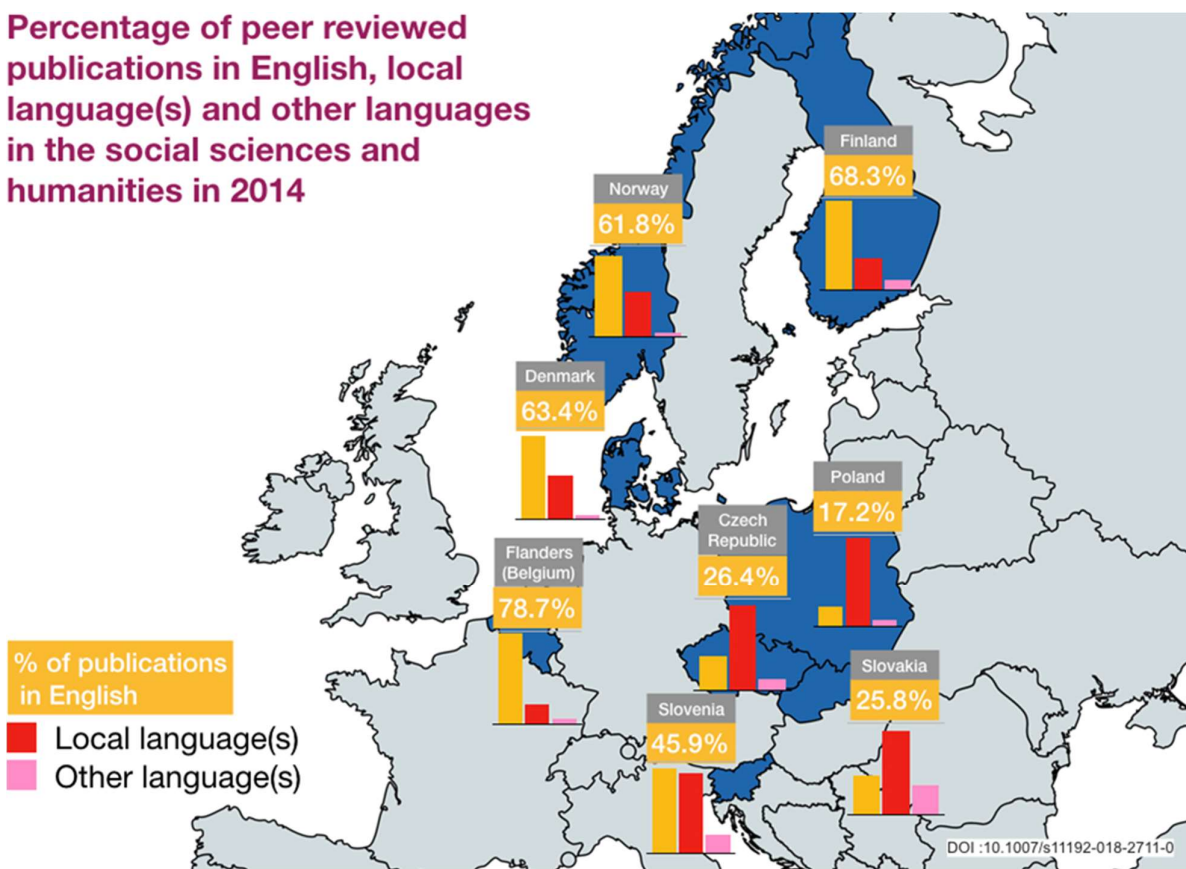

Shumëgjuhësia e balancuar në komunikimin shkencor

Percentage of peer reviewed publications in English, local language(s) and other languages in the social sciences and humanities in 2014

Shumëgjuhësia në komunikimin shkencor është e nevojshme, nga njëra anë, për të qeverisur strategjitë për ndërkombëtarizimin dhe përsosmërinë e kërkimit shkencor, dhe nga ana tjetër, për rritjen strategjike në rëndësinë dhe pjesëmarrjen shoqërore.¹ Shumëgjuhësia e balancuar nënkupton marrjen në konsideratë të një sërë qëllimesh të komunikimit që lidhen me fushat e ndryshme të kërkimit; prandaj të gjitha gjuhët janë të nevojshme për të përmbushur këto qëllime, në mënyrë të plotë (holistike) pa përjashtime ose prioritete. Krijuesit e politikave, udhëheqësit, universitetet, institucionet kërkimore, financuesit e kërkimeve, bibliotekat dhe kërkuesit ftohen të nënshkruajnë Nismën e Helsinkit për të promovuar shumëgjuhësinë në komunikimin shkencor (www.helsinki-initiative.org).

¹ Sivertsen, G. (2018) 'Balanced multilingualism in science', *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 40, <http://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.40.25>; Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölonen, J. et al. (2018), 'Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries', *Scientometrics*, 116: 463, <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2711-0>. This text is distributed under the terms of the Creative Commons CC BY license, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original works are properly cited.

Shumëgjuhësia është mënyra ndërkombëtare e komunikimit të shkencës

Politikat e hulumtimit, vlerësimi dhe sistemet e financimit duhet të balancojnë ekselencën ndërkombëtare me rëndësinë lokale të kërkimit. Gjuha angleze është bërë gjithnjë e më shumë gjuhë ndërkombëtare e shkencës, madje edhe në fusha të ndryshme si shkencat sociale dhe ato humane. Gjuhë të tjera, të cilat e kanë pasur këtë rol më para, duket se po humbasin terren në komunikimin ndërkombëtar. Për më tepër, shkenca duhet t'u komunikohet anëtarëve të ndryshëm të shoqërisë, kështu kur është duke u aplikuar, ajo gjithmonë prioritetizohet, financohet, organizohet, kryhet, komunikohet, interpretohet, aplikohet dhe mësohet në kontekste të caktuara shoqërore dhe kulturore. Gjuhë të ndryshme fliten dhe shkruhen në këto kontekste.

Roli i gjuhës në komunikimin shkencor lehtësisht mund të bëhet i padukshëm në nivel ndërkombëtar, meqenëse vendet bashkëpunojnë për të formuluar dhe zbatuar politika kërkimore. Anglishtja si një gjuhë e përbashkët ndërkombëtare duket e nevojshme për të arritur qëllimet e shkëmbimit të njohurive, për shembull brenda BE-së, ku ekziston një 'treg' i vetëm për njohuri, hulumtim dhe inovacion, si dhe për njohjen dhe mbështetjen e ekselencës në të gjitha vendet. Këto janë shqetësime legjitime për politikën publike. Sidoqoftë, qëllime të tjera politike gjithnjë e më shumë po u jepet përparësi edhe në nivel evropian. Hulumtimi i Përgjegjshëm dhe Inovacioni (RRI) "nënkupton që aktorët e shoqërisë (hulumtuesit, qytetarët, krijuesit e politikave, biznesi, organizatat e sektorit të tretë etj.) Punojnë së bashku gjatë gjithë procesit të kërkimit dhe inovacionit, në mënyrë që të harmonizohet më mirë procesi dhe rezultatet e tij me vlerat, nevojat dhe pritshmëritë e shoqërisë". Qëllimi i axhendës Europiane të Shkencës është të mundësojë qasje më të lehtë në rezultatet shkencore, ku përfshihet Shkenca Qytetare: "aftësia e publikut për të kuptuar shkencën dhe angazhimin me shkencëtarët". Për të përmbushur këto përgjegjësi ndaj shoqërisë, shkenca duhet të jetë shumëgjuhëshe.

Politika e kërkimit shpesh thekson rëndësinë e konkurrencës ndërkombëtare midis vendeve, institucioneve dhe kërkuesve. Për rrjedhojë, proceset e vlerësimit dhe financimit ka të ngjarë të ndikohen nga kriteret e vlerësimit të hulumtimit të zakonshëm, ku ekzistojnë procedura për përzgjedhjen dhe nxitjen e botimeve në revistat më influente të gjuhës angleze të mbuluara nga indekset e citimit tregtar, sidomos Web of Science (WoS) dhe Scopus. Disa studime bibliometrike tregojnë se këto baza të dhënash paraqesin një pamje të varfër të shumëgjuhësisë në komunikimin shkencor. Më pak vlerë, nëse ka, i jepet komunikimit shumëgjuhësh dhe multimedias.

Shtetet dallojnë shumë në aspektin e gjuhëve të përdorura në komunikimin shkencor. Megjithatë, shumëgjuhësia luan një rol të rëndësishëm kudo, veçanërisht në shkencat sociale dhe humanitare (SSH). Një studim i kohëve të fundit që krahason modelet e botimit në tetë shtete evropiane tregon se vendet nordike dhe ato të Europës Perëndimore prodhojnë një përqindje shumë më të lartë të botimeve të kontrolluara nga ekspertë të fushës në gjuhë angleze sesa vendet e Europës Qendrore dhe Lindore, ku shumica e botimeve janë në gjuhët kombëtare. Kjo do të thotë që politikat e ndërkombëtarizimit duhet të jenë jo vetëm të balancuara në lidhje me përgjegjësitë shoqërore, por të projektohen edhe duke konsideruar kontekstin kombëtar. Në vendet e Europës Perëndimore dhe Veriore, hulumtimi ka potencial për ti ofruar më shumë shoqërisë, nëse rezultatet shkencore do të komunikoheshin në gjuhën kombëtare, përveç gjuhës anglisht. Në vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore, hulumtimi ka potencial të tejkalojë kufijtë gjeografikë nëse rezultatet i komunikohen gjithnjë e më shumë ekspertëve ndërkombëtarë, përveç audiencës kombëtare.

Thirrja për njohjen e vlerës së vërtetë të shumëgjuhësisë

Është në dorën e mekanizmave të hartuesve të politikave ndërkombëtare dhe kombëtare, vlerësimit dhe sistemeve të financimit për të njohur plotësisht vlerën e shumëgjuhësisë në komunikimin shkencor, me qëllim që të nxisë një ekuilibër më të madh midis kërkesave të ekselencës ndërkombëtare dhe rëndësisë lokale të kërkimit. Shpërndarja e njohurive kërkimore përtej akademisë përbën një rrugë të rëndësishme për ndikimin shoqëror në të gjitha fushat. Në SSH, një pjesë e madhe e hulumtimeve origjinale ka të bëjë me tema relevante në nivel lokal, të fokusuara në një gjuhë specifike kombëtare, trashëgimisë, kulturës dhe shoqërisë. Hulumtimet e botuara në gjuhë të tjera përveç anglishtes mund të jenë ndërkombëtare dhe të përmbushin standardet e përsosmërisë. Vlera e botimit të gjuhëve kombëtare dhe ndërveprimi shoqëror duhet të njihet si në aspektin e sistemeve të vlerësimit të bazuara në metrikë dhe të ekspertëve, dhe procedurave të financimit. Kjo përfshin sistemet e financimit të kërkimit bazuar në performancë, vlerësimet e hulumtimeve, modelet e financimit të brendshëm të organizatave kërkimore, marrjen në punë, promovim dhe vendime për financimin, si dhe financimin e projektit ndërkombëtar dhe kombëtar.

Mbështetja e një qasje të balancuar ndaj shumëgjuhësisë kërkon një infrastrukturë të shëndetshme për botimin e gjuhës kombëtare. Konteksti social dhe kulturor i revistave të gjuhëve kombëtare është unik dhe nuk mund të zëvendësohet lehtësisht me kanalet e publikimit të botuara në vende të tjera, e më tej në platforma ndërkombëtare. Përveç komunikimit të rezultateve të hulumtimit me audiencën vendore, revistat kombëtare gjithashtu mbështesin komunitetet lokale kërkimore. Sidomos në vendet më të vogla, tregu për botimin e gjuhëve kombëtare është shumë i vogël për botuesit komercialë që të përfshihen. Prandaj, revistat kombëtare shpesh nuk janë fitimprurëse dhe publikohen nga institucionet kërkimore ose organizatat që merren me mësimin. Ata nuk mund të jenë në gjendje të kalojnë në një model të botimit të qasjes së hapur pa humbur të ardhurat nga abonimet dhe pagesat e anëtarësimit. Tranzicioni i tyre për qasje të hapur ka nevojë për resurse adekuate për të mbajtur standarde të larta të vlerësimit nga ekspertë dhe integritetit të hulumtimit në botimin e gjuhëve kombëtare. Ky tranzicion gjithashtu duhet të promovojë shumëgjuhësinë, e cila nga ana e saj i mundëson shkencës së hapur që të përmbushë qëllimin e saj për të siguruar qasje të barabartë në njohuritë e hulumtuara.

Shumëgjuhësia e balancuar si hulumtim dhe strategji e politikave

Në fund të fundit, hulumtimi është ndërkombëtar, por shumëgjuhësia e mban gjallë hulumtimin lokal dhe krijon ndikim. Politikat ndërkombëtare dhe kombëtare të kërkimit dhe regjimet e vlerësimit duhet të mbështesin një ekuilibër më të madh midis kërkesave të përsosmërisë ndërkombëtare dhe rëndësisë lokale të kërkimit. Shumëgjuhësia e balancuar nënkupton marrjen parasysh të një sërë qëllimesh të komunikimit që lidhen me fushat e ndryshme të kërkimit; prandaj të gjitha gjuhët janë të nevojshme për të përmbushur këto qëllime, në mënyrë të plotë (holistike) pa përjashtime ose prioritete. Lufta për njohjen, promovimin dhe mbështetjen e gjuhëve lokale të botimit ndodh kryesisht në nivel kombëtar, por shumëgjuhësia në komunikimin shkencor është një shqetësim ndërkombëtar.

Të gjithë nënshkruesit e Iniciativës së Helsinkit mbi Shumëgjuhësinë në Komunikimin Shkencor (www.helsinki-initiative.org) mbështesin rekomandimet e mëposhtme dhe rekomandojnë modifikimin e tyre nga politikë-bërësit, drejtuesit, universitetet, institucionet kërkimore, financuesit e kërkimit, bibliotekat dhe kërkuesit:

1. Përkrahja e shpërndarjes së rezultateve të hulumtimit për përfitimin e plotë të shoqërisë.

- Sigurohuni që studiuesit ta meritojnë shpërndarjen e rezultateve të hulumtimit përtej akademisë dhe për bashkëveprimin me trashëgiminë, kulturën dhe shoqërinë.
- Sigurohuni që qasja e barabartë në njohuritë kërkimore të ofrohet në një shumëllojshmëri gjuhësh.

2. Mbrojtja e infrastrukturave kombëtare për botimin e hulumtimeve relevante në nivel lokal.

- Sigurohuni që revistat jo-fitimprurëse dhe botuesit e librit të kenë burime të mjaftueshme dhe mbështetje të nevojshme për të ruajtur standardet e larta të kontrollit të cilësisë dhe integritetit të hulumtimit.
- Sigurohuni që revistat kombëtare dhe botuesit e librit të ruhen gjatë tranzicionin e tyre për qasje të hapur.

3. Nxitja e diversitetit të gjuhës në vlerësimin e kërkimit dhe sistemet e financimit të kërkimit.

- Sigurohuni që në procesin e vlerësimit të bazuar në ekspertë, hulumtimi i cilësisë së lartë të vlerësohet pavarësisht nga gjuha botuese ose kanali i botimit.
- Sigurohuni që kur përdoren sistemet e bazuara në metrics, botimet e revistave dhe librave në të gjitha gjuhët merren parasysh në mënyrë adekuate.

Iniciativa e Helsinkit për Shumëgjuhësinë në Komunikimin Shkencor është përgatitur nga Federata e Shoqatave të Mësimin të Finlandës (TSV), Komiteti për Informim Publik (TJNK), Shoqata Finlandeze për Botime Shkollore, Universitetet Norvegji (UHR) dhe COST Action "Rrjeti Evropian për Vlerësimi të Kërkimeve në Shkencat Sociale dhe Humanitetet "(ENRESSH).